

Мельник Н. Г.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

В умовах глобальної конкуренції ефективна система внутрішнього контролю допомагає компаніям управляти ризиками та досягати успішності на основі правильного балансу між економічними й фінансовими умовами з врахуванням довгострокових перспектив. Управління компанією, яка займається міжнародним бізнесом, збільшує потребу в адекватних системах внутрішнього корпоративного управління, відповідальність за адекватність яких покладається на топ-менеджмент [1].

Сучасні компанії переважно притримуються принципу прозорості щодо більшості аспектів корпоративного управління, розміщують на веб-сайтах та у відкритих джерелах інформацію для розгляду акціонерами, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Разом з тим, внутрішній контроль є практичною складовою корпоративного управління, яка у більшості випадків захищена комерційною таємницею, передбачена моральними правилами, внутрішнім кодексом тощо.

Як складова корпоративного управління, внутрішній контроль, охоплює такі аспекти: захист активів; мінімізація помилок; підвищення ефективності; попередження ризику.

Традиційно внутрішній контроль охоплює політику та процедури, які запроваджуються для забезпечення точності, надійності та стабільності облікових систем. При цьому процедури внутрішнього контролю поділяються на сім основних категорій, кожна з яких призначена для запобігання шахрайству та виявлення помилок, а саме: розмежування обов'язків та розподіл відповідальності за ведення бухгалтерського обліку, формування звітності та контроль; обмеження та контроль доступу до даних бухгалтерського обліку; інвентаризація активів; стандартизована документація, особливо стосовно фінансових й розрахункових операцій; формування попереднього, пробного балансу; періодичні звірки даних обліку із зовнішніми джерелами та контрагентами; дозвільний підхід до здійснення певного типу транзакцій.

Компанії, які працюють на міжнародному рівні, стикаються з специфічними ризиками, для протидії яким потрібна добре розроблена система внутрішнього контролю, яка, крім інших факторів, залежить від видів зовнішньоекономічних операцій, обмежень на імпорт-експорт, валютних ризиків тощо.

Внутрішній контроль є частиною корпоративного управління та працює як система управління загрозами, які виникають в процесі досягнення цілей. Контроль виявлення, коригуючий та превентивний контроль в цьому випадку

застосовуються для підвищення точності фінансової звітності, ефективності операцій та дотримання чинного законодавства не лише на національному, але й на міжнародному рівні.

Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (англ. The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, COSO) розробив модель внутрішнього контролю, використовуючи яку для своїх компаній та організацій, можна оцінити власні системи управління. За результатами досліджень Комітету організацій-спонсорів COSO, стандартними елементами внутрішнього контролю є: середовище контролю, оцінка ризиків, інформація та комунікація, контрольна діяльність та моніторингові дії. Керівництво компанії має застосовувати ці елементи для побудови ефективної системи внутрішнього контролю та корпоративного управління в цілому. Зауважимо, що зовнішня політична нестабільність, законодавчі норми, корупція та недосконала інфраструктура в країні суттєво впливають на контрольну діяльність компаній, а в глобальному середовищі ці ризики ще більше ускладнюються через додаткові обмеження, закони, податки, політичні впливи тощо [2].

Використовуючи модель COSO, керівництво міжнародних компаній може впроваджувати конкретні типи контролю для попередження й усунення ризиків. Наприклад, вибірковий контроль може застосовуватися для виявлення недоліків в операціях не лише всередині компанії, але й для перевірки діяльності зарубіжних філій, дочірніх підприємств, іноземних контрагентів. Міжнародні компанії використовують програми для превентивної оцінки імпортерів, потенційних та фактичних операції з імпорту, ризиків в процесі перетину товарами кордонів та перевезення через декілька країн й різними видами транспорту. Попередній контроль запобігає виникненню помилок або порушень, які виникають у міжнародних компаній через відмінності між торговим законодавством різних країн, відмінностях у правилах імпорту/експорту, ліцензійних вимогах, тарифах, ставках мита та податків.

Отже, внутрішній контроль – це механізми, правила та процедури, впроваджені компанією для дотримання законності, принципів та вимог корпоративного управління, забезпечення цілісності фінансової та бухгалтерської інформації, сприяння підзвітності та запобігання шахрайству.

Література

1. Bastia P. Global Markets, Governance and Internal Control Systems. *Emerging Issues in Management*, №1, 2008. P. 28-33.
2. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. URL: <https://www.coso.org/Pages/ic.aspx>.